

Dryckesbransch- rapporten 2023

En översikt av en ung
och växande livsmedelsbransch

Inledning

Den svenska dryckesbranschen har de senaste åren utstått för stora prövningar. Coronapandemin 2020–2021 med omfattande restriktioner slog hårt mot besöksnäringen, turismen, kultursektorn samt hotell och restaurang. Detta drabbade också dryckesbranschen – framför allt mindre tillverkare av alkoholhaltiga drycker, vilka är starkt beroende av nämnda branscher. Några tvingades lägga om verksamheten eller lägga ned.

Trots detta har antalet svenska dryckestillverkare fortsatt att öka. År 2022, som var det första året utan pandemi-restriktioner, var inget undantag. Vid utgången av året uppgick antalet till 750.

Samtidigt har det dykt upp nya frågetecken. Ökade kostnader för råvaror och energi, inflationen och de ekonomiskt kärevar tiderna för hushållen påverkar också dryckesbranschen då det ofta handlar om premiumprodukter.

Avsikten med Dryckesbranschrapporten är att ge en så heltäckande lägesbeskrivning som möjligt av den svenska produktionen av alkoholhaltiga drycker avseende branschens storlek, struktur, bredd och lokalisering. Rapporten är den sjätte om den svenska dryckesproduktionen av alkoholhaltiga drycker och beskriver utvecklingen i branschen under 2022.

Statistiken baseras på uppgifter i SCB:s Företagsregister som har bearbetats och kompletterats med annat källmaterial, exempelvis från Föreningen Svenskt Vin som har en mer heltäckande statistik över antalet svenska vinproducenter samt uppgifter i media.

Dryckesbranschrapporten 2023 är producerad på uppdrag Föreningen Svenskt Vin, LRF lokal mat och dryck, Sveriges Oberoende Bryggerier och Sveriges Producenter av Alkoholdrycker, SPAA.

De tidigare Dryckesbranschrapporterna 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022 finns att ladda ned på www.spaa.se. De två första rapporterna innehåller utförliga redogörelser för den svenska dryckesproduktionens betydelse för måltidsturism och besöksnäring, internationell utveckling samt ansvarsfull alkoholproduktion. I rapporten 2021 presenteras resultatet av en webbenkät gjord av Ipsos på uppdrag av LRF Lokal mat och dryck om dryckesbranschens nuläge och framtidsutsikter.

Så har vi gjort rapporten

Uppgifterna om dryckesbranschen struktur och storlek baseras på statistik ur SCB:s Företagsregister, kompletterat med uppgifter avseende svenska vingårdar från Föreningen Svenskt Vin. 30 företag är registrerade som tillverkare av två eller tre sorter av alkoholhaltiga drycker. Därför skiljer sig det totala antalet företag från antalet producenter inom respektive dryckeskategori. Uppgifterna avser den 31 december 2022 och 31 december 2021.

Granskningen av SCB:s Företagsregister visar att det finns ett antal företag som är felkodade. De är registrerade som producenter av alkoholhaltiga drycker, men bedriver i själva verket annan verksamhet. Även dubbel- eller trippelregistrering har upptäckts. Under arbetet med årets rapport rapporten har därför ytterligare justeringar gjorts. Det innebär att antalet producenter från 2020 och framåt inte är direkt jämförbart med det antal som redovisas i tidigare års Dryckesbranschrapporter.

A close-up photograph of a juniper branch with several dark blue, spherical berries. The branch has green, needle-like leaves. The background is blurred, showing more of the same plant.

Fortsatt tillväxt för det svenska dryckesundret

Även 2022 blev ett år med tillväxt för den svenska dryckesbranschen. Vid årsskiftet 2022–2023 fanns 750 registrerade tillverkare av alkoholhaltiga drycker som öl, vin, cider samt destillerade drycker. Vid samma tidpunkt ett år tidigare var antalet 729. Det företag motsvarar en tillväxt på nära tre procent.

Antalet nystartade företag var emellertid större än vad totalsiffran visar. Under 2022 registrerades 48 nya tillverkare samtidigt som 21 föll bort på grund av konkurs, fusion, inaktivitet och avregistrering.

Ökningen av antalet svenska dryckesproducenter som skett under 2000-talet, och framför allt sedan 2010, fortsätter såldes.

De flesta företag har tillkommit under 2000-talet och framför allt de senaste tio åren. År 2010 fanns det 90 tillverkare av alkoholhaltiga drycker i Sverige, jämfört med 750 i dag. Det är en ökning med 733 procent. Det gör dryckestillverkning till ett av de snabbast växande segmenten inom svensk livsmedelsindustri.

Utvecklingen de senaste tre åren är särskilt glädjande då coronapandemin ledde till begränsningar och intäktsbortfall för restaurang- och besöksnäringarna, vilka intäktsmässigt är mycket viktiga för dryckesbranschen. Det gäller i synnerhet de mindre dryckestillverkarna, vilka utgör det stora flertalet, och som ofta är beroende av försäljning till restauranger, barer samt konserter och andra typer av evenemang.

Att så många i det läget har vågat ta steget för att starta tillverkning, vittnar om ett brinnande och långsiktigt engagemang hos dryckesentreprenörerna.

Den svenska dryckesbranschen är en ung näring och en typisk start-up-bransch. Majoriteten av företagen är små med färre än fem anställda. Flertalet har bara en eller två anställda. Därutöver finns en handfull större företag med mer än en 100-åriga historia: The Absolut Company, Carlsberg, Spendrups, Kopparberg och Saturnus.

Karaktéristiskt för de svenska dryckestillverkarna är deras lokala förankring. Det gäller såväl företagets namn och identitet som valet av lokala råvaror och marknadsföringen till kunder i närområdet. Lokalt, närodlat och hantverksmässigt framställda produkter har en starkt positiv laddning hos dagens konsumenter, och det gynnar både dryckesföretagen och livsmedelsbranschen generellt. Egenodlade druvor, bär och frukter, friskt vatten och kryddor hämtade från det omgivande landskapet är ingredienser som i allt större utsträckning attraherar dagens medvetna konsumenter

Det senare gäller inte bara Sverige. Intresset för lokal produktion är också en internationell trend inom dryckesbranschen.

De svenska dryckestillverkarna är väl spridda över landet. Tillverkning sker i samtliga 21 län och i 211 av Sveriges 290 kommuner, däribland i flera av landets minsta kommuner.

Antalet dryckestillverkare är av förklarliga skäl störst i storstadslänen Stockholm, Skåne och Västra Götaland, med tillsammans 53 procent av Sveriges befolkning. Sammantaget uppgår antalet dryckestillverkare i de tre länen till 374, vilket motsvarar knappt 50 procent av samtliga tillverkare. I siffran ingår ett antal företag med juridisk hemvist i framför allt Stockholmregion, men som har tillverkning på annan ort i landet.

Utmärkande för den svenska dryckesbranschen är annars den starka närvaron i glesbefolkade län. Det gäller i synnerhet Gotland som har den i särklass högsta andel dryckestillverkare i relation till folkmängd av samtliga 21 län. Gotland står också i en klass för sig då man har högst andel dryckestillverkare i tre kategorier, öl, vin och sprit. Även Norrbotten, Jämtland och Västernorrland har en hög andel dryckestillverkare per capita.

”Majoriteten av företagen är registrerade för att tillverka en dryck. Ett mindre antal, 30 företag, är registrerade för tillverkning av två eller tre alkoholhaltiga drycker, till exempel öl och whisky.

Gotland är liksom Jämtland en stor turistdestination vilket visar att dryckestillverkning har en stark koppling till besöksnäringen. Dryckestillverkningen har blivit ett attraktivt besöksmål i mindre orter, vilket bidrar till det lokala näringslivets utveckling och skapar nya arbetstillfällen. Om dryckesföretag på orten blir intressanta besöksmål kan det stimulera andra turistföretag inom kost och logi.

Stockholms län har i absoluta tal flest antal dryckesproducenter, 136, följt av Skåne 122 och Västra Götalands län 116. Därefter kommer Halland och Norrbottens med vardera 30-talet tillverkare. Ytterligare åtta län har fler än 20 registrerade dryckesproducenter. Däribland Värmland, 25, Örebro och Östergötland med vardera 24 samt Gotland och Södermanland med vardera 23. Det bekräftar att ett stort antal av de senaste årets nyetablering skett i anslutning till populära besöksdestinationer och i glesbygd samt mindre orter.

För den procentuellt starkaste tillväxten de senaste två åren står Västmanland där antalet dryckesproducenter ökat med 50 procent sedan 2020, följt av Gotland med 38 procent och Kalmar län med 36 procent. I Norrbotten,

Östergötland och Värmland är tillväxten mellan 26 och 29 procent på två år.

De tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö har flest dryckesproducenter av Sveriges 290 kommuner. I Stockholm och Göteborg är antalet oförändrat jämfört med föregående år. Därefter följer Gotland, Helsingborg och Uppsala kommun. Jönköping, Simrishamn, Karlstad och Halmstad finns bland de tio svenska kommuner som har störst koncentration av dryckestillverkare.

Det saknas statistik över antalet anställda, men LRF uppskattar antalet sysselsatta hos Sveriges dryckestillverkare till cirka 7000–8000 anställda. De nya jobben har nästan uteslutande skapats i de mindre företagen. Förutom tillverkningen skapar verksamheten sysselsättning i samband med kringliggande aktiviteter som dryckesprovning, guidade besök och restaurangservering. Det är en kraftig ökning jämfört med 2017 då LRF, genom en enkätundersökning, beräknade antalet till 5 500 anställda. Därtill kommer indirekt sysselsatta hos underleverantörer, i serviceverksamheter och annan besöksnäring, vilket har stor betydelse i glesbygden.

LRF uppskattar att antalet sysselsatta hos Sveriges dryckestillverkare till ca

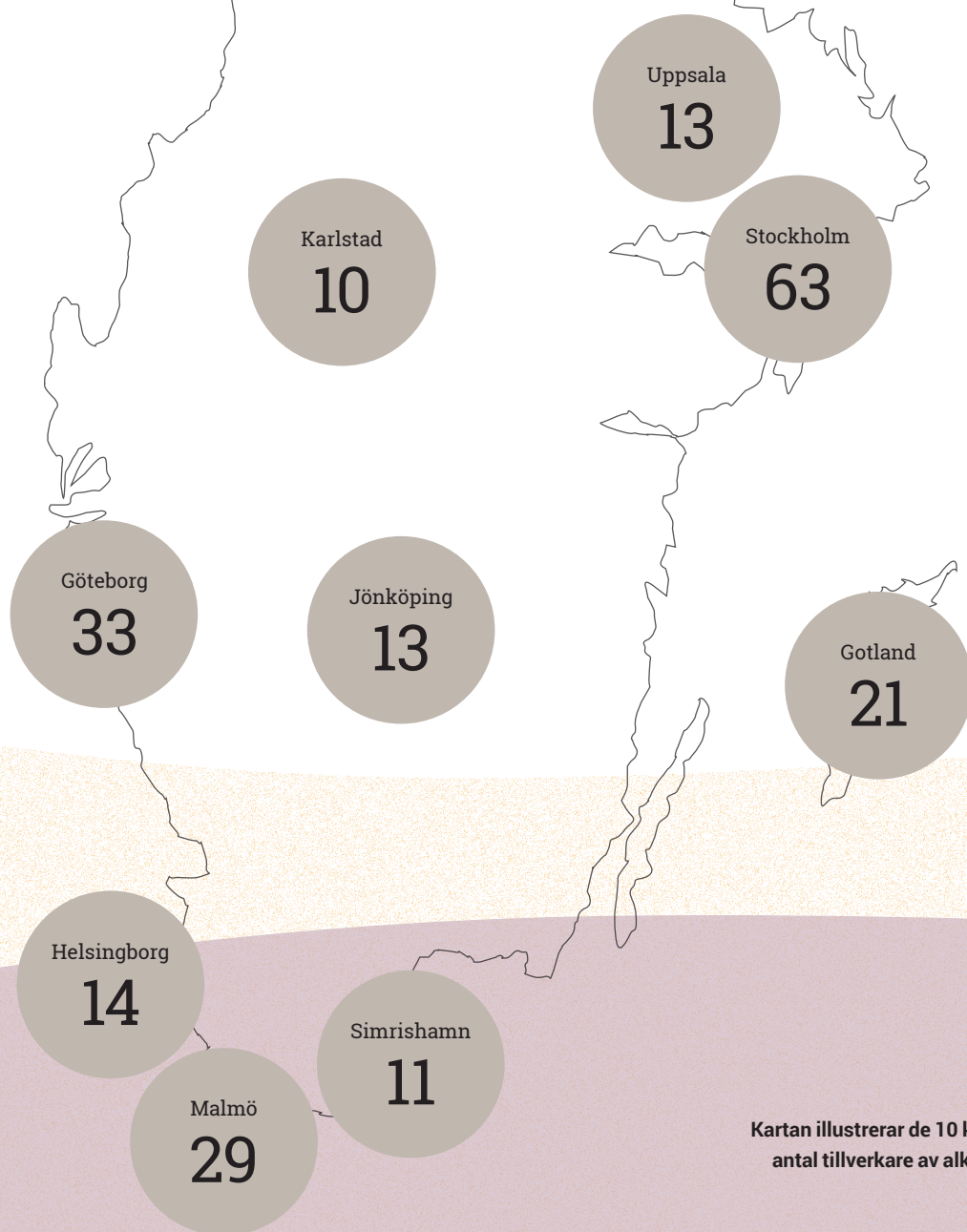
7–8000

Län med flest antal tillverkare av alkoholhaltiga drycker*

	2022		2021
Stockholm	136	Stockholm	137
Skåne	122	Skåne	119
Västra Götaland	116	Västra Götaland	111
Halland	33	Halland	31
Norrbotten	32	Norrbotten	31
Värmland	25	Värmland	24
Örebro	24	Örebro	24
Östergötland	24	Södermanland	23
Södermanland	23	Uppsala	22
Gotland	23	Västernorrland	21
Uppsala	22	Gotland	21
Västernorrland	22	Dalarna	21
Dalarna	21	Östergötland	21
Jämtland	19	Gotland	21
Totalt alla 21 län	750	Totalt alla 21 län	729

*öl, vin, cider, spritdrycker

Källa: SCB:s Företagsregister och Föreningen Svenskt Vin

Kartan illustrerar de 10 kommuner med flest antal tillverkare av alkoholhaltiga drycker.

Totalt 207 stycken.

Anna Kaijser,
ansvarig för LRF
lokal mat & dryck

LRF lokal mat & dryck

Gårdsförsäljning av alkohol skulle vara viktig pusselbit för att utveckla den svenska livsmedels- och dryckessektorn till en tillväxtbransch i världsklass.

”Det skulle göra Sverige mer intressant som turistland, bidra till ökad innovation och , stärka konkurrenskraften hos svenska dryckesproducenter, och svara upp på efterfrågan som finns på svenska hantverksdrycker”, säger Anna Kaijser, ansvarig för LRF lokal mat & dryck som en branschavdelning inom LRF och som samlar tio organisationer, däribland föreningen Svenskt Vin, Sveriges Oberoende Bryggerier och Sveriges must-och ciderproducenter.

Hösten 2021 presenterade utredaren Elisabeth Nilsson ett förslag hur Sverige skulle kunna införa gårdsförsäljning av alkohol samtidigt som Systembolagets monopol bibehålls. En majoritet i riksdagen har också uttalat stöd för gårdsförsäljning, men varken den förre eller nya regeringen har lagt någon proposition.

”Det här är en utvecklings- och förnyelseinriktad framtidsbransch. Näringen behöver besked för att våga investera och anställa. Lägg hellre ett förslag som är ’good enough’ än helt perfekt. Bara vi kommer tröskeln,” säger Anna Kaijser.

Dryckesbranschen har de senaste åren utsatts för stora prövningar. Först var covid-pandemin då många av deras kunder, barer och restauranger, tvingades stänga. Det har

följts av kriget i Ukraina, höga elpriser, inflation samt dyrare råvaror och insatsvaror.

”De små ölbryggarna har utmaningar då tillverkningen är elintensiv. Här är också konkurrensen störst från stora volymtillverkare. Men även andra dryckestillverkare påverkas. Det har blivit svårare att få tag på förpackningar eller så har de blivit mycket dyrare.

Anna Kaijser är övertygad om att gårdsförsäljning skulle skapa ett nytt företagsklimat, få fler att våga satsa på dryckestillverkningen, och leda till dynamiska effekter för hela besöksnäringen – inte minst på landsbygden.

”Sedan Norge införde gårdsförsäljning 2016, har antalet ciderproducenter ökat från handfull till flera hundra.”

I dag är det svårt för unga att etablera sig på landsbygden. En 25-åring har svårt att få finansiering till att köpa ett jordbruk för 25–30 miljoner kronor. Men att köpa tre, fyra hektar för att starta tillverkning av cider eller vin – det är faktiskt praktiskt möjligt för en ung familj, och kan räcka som en grund för etablering.

Gårdsförsäljning kan också öka innovationstakten, då man kan testa nya varianter och få direkt respons från kunderna vid provningar på plats. Att gå igenom Systembolagets inköpsstruktur och designade produktkriterier är svårt för små producenter som vill lyfta fram ett uttryck för svensk kontext.

Kreativ och mångsidig tillväxtbransch

Med passion och kreativitet skapar de svenska dryckesproducenterna produkter som väcker konsumenternas intresse och nyfikenhet – både inom och utom landet. Tillverkningen består av ett stort antal alkoholhaltiga drycker som öl, druv- och fruktvin, cider, glögg, mjöd och samt en rad destillerade drycker, exempelvis som vodka, akvavit, gin och whisky. Flera av företagen har rönt internationella framgångar i olika tävlingar och allt större volymer säljs på export.

Öl:

Kärvare tider efter rekordtillväxt

Bryggerier är den enskilt största kategorin bland dryckesföretagen. Den var också länge den snabbast växande. Vid årsskiftet 2022–2023 fanns 544 registrerade företag för tillverkning av öl, jämfört med 534 ett år tidigare, vilket var en ökning med knappt två procent.

Flertalet bryggerier har startats efter 2010. Då fanns endast 30 bryggerier enligt, enligt Gårdsförsäljningsutredningen (SoU 2021:95). Sedan dess har det skett en explosiv ökning och Sverige passerade 2018 Belgien som är berömt för sin ölkultur, i antal bryggerier.

Den svenska bryggerinäringen består av ett fåtal stora volymproducenter samt ett stort antal mindre tillverkare av begränsade volymer. Enligt Gårdsförsäljningsutredningen fanns det 2020 åtta bryggerier som tillverkade över en miljon liter öl per år. Dit hör bland annat Spendrups, Carlsbergs, Åbro och Kopparberg. 39 företag angav att de tillverkade 100 000 liter eller mera, medan det stora flertalet tillverkade mindre än 50 000 liter öl 2020.

Medianvolymen för samtliga bryggerier var endast 7 743 liter per år, motsvarande 650 liter i månaden, vilket understryker att det stor del handlar om småskalig och exklusiv tillverkning.

Majoriteten är mikrobryggerier som använder hantverksmässiga metoder som utgår ifrån klassiska bryggeritraditioner vid öltillverkning. Under senare åren har även startats flera så kallade nanobryggerier. De är en fortsättning på trenden med mikrobryggeriet, men med väsentligt mindre kapacitet. Ofta brygger man mindre satser om

25–50 liter åt gången. Ägare är entusiaster, som ofta har ett annat arbete för sin försörjning, men som är besjälade av att experimentera och utveckla nya öl. Försäljningen sker ofta på restauranger och barer i närområdet eller i samband med ölfestivaler och öltävlingar. Det förekommer även att öltillverkare bedriver spökbryggning – de äger varumärket men brygger ölet hos ett annat företag som har överkapacitet.

Bryggerierna är den dryckeskategori som har störst geografisk spridning. De finns representerade i samtliga län och i 73 procent av landets 290 kommuner. I mindre kommuner med 10 000–20 000 invånare kan det finnas två eller flera öltillverkare.

” I särklass flest bryggerier i relation till folkmängden finns i Gotland och Jämtland, som båda är stora besöksdestinationer. Även Norrbotten och Halland placerar sig i topp bland län med hög andel bryggerier.

Flest bryggerier finns i de befolkningstätaste regionerna. I Stockholm fanns vid årsskiftet 2022–2023 100 registrerade tillverkare av öl, varav 44 i Stockholm Stad. Motsvarande antal i Västra Götaland är 95 varav 28 i Göteborg, och i Skåne 65 i Skåne varav 19 i Malmö.

Åren med coronapandemin ledde att många bryggerier drabbades av minskad försäljning. Några klarade sig genom att göra uppehåll i verksamheten, medan andra, framgångsrikt, ställde om produktionen till folköl som har låg alkoholhalt och därför kan säljas i livsmedelsbutiker. För andra gick det sämre. Drygt halvdussinet bryggerier försvann under 2022 på grund av konkurs eller genom sammanslagningar.

Risk finns att ännu flera hantverksbryggerier kommer att försvinna under 2023, enligt en undersökning av branschföreningen Sveriges Oberoende Bryggerier, SOB. Skenande inflation med kraftigt höjda priser på råvaror och energi, innebär stora utmaningar för mindre bryggerier som redan tidigare har små ekonomiska marginaler. Till detta kommer kraftigt minskad försäljning genom Systembolaget av lokalt och småskaligt öl under hösten 2022. Enligt SOB:s undersökning kan mer än vart tionde bryggeri tvingas lägga ned under året om det inte sker någon förbättring, exempelvis genom införande av differentierad skatt och gårdsförsäljning.

Län med flest öltillverkare	2021	Per 100 000 inv.
Stockholm	100	4,2
Västra Götaland	95	5,5
Skåne	65	4,7
Halland	25	7,4
Norrbotten	21	8,4

Kommuner med flest ölproducenter, antal	
Stockholm	44
Göteborg	28
Malmö	19
Gotland	12
Jönköping	12

544

antal registrerade
företag för
tillverkning av
öl årsskiftet
2022/2023.

Claes och Annica Wenerson
tillsammans med medarbetarna
på Qvånum Mat & Malt.

Qvånum Mat & Malt

Sedan snart 20 år brygger och bränner Claes och Annica Wenerson öl och whisky i ladugården på Gatugården, mitt på Varaslåten. Det gör Qvånum Malt och Mat till ett av Sveriges äldsta hantverksbryggerier.

"Märkligt nog är det så. Vår ambition var att brygga öl, bedriva restaurangverksamhet. Och så hoppades vi på att det skulle bli tillåtet med gårdsförsåljning", säger Claes Wenerson.

Affårsplanen har dock ändrats genom åren. Ölen fick snart sällskap av ett destilleri som tillverkar snaps, brännvin, gin och akvavit. Däremot har restaurangen lagts ned då det blev för arbetskrävande. Fortfarande är ölprovningar en viktig del. Och när det gäller gårdsförsåljning väntar paret Wenerson fortfarande på ett beslut. Sedan hösten 2022 har det också kommit in nya delägare.

"Sverige har i dag fantastiskt duktiga dryckesproducenter. Gårdsförsåljningen skulle göra dryck till en etablerad verksamhet och bidra till ökad export", säger Claes Wenerson.

Gårdsförsåljning skulle också ge helt andra möjligheter till innovation. Då kan man prova nya produkter, genom att göra mindre satser och få direkt återkoppling från kunderna. Det går inte i dag med Systembolaget. Det tar för lång tid, samtidigt som Systembolaget kräver vissa volymer.

Innan Claes och Annica Wenerson startade bryggeriet drev de ett företag som sysslade med gourmetmat. Företaget såldes, men maten står fortfarande i fokus. Verksamheten sysselsätter i dag sex personer.

"Vår passion för god mat och dryck har följt med oss in i bryggeriet och bränneriet. När vi utvecklar en ny ölsort utgår vi ofta från en maträtt som den ska passa till", säger Claes Wenerson.

Det har också lett till ett nära och långvarigt samarbete med flera av kända restauranger som Operakällaren, Frantzén och Tennstopet i Stockholm. Drygt 65 procent av försåljningen är till restauranger. Sammantaget görs 25 specifika restaurangöl och står för 65–70 procent av försåljningen. Resten är försåljning genom Systembolaget. Qvånum brygger även öl med lägre alkoholhalt som säljs i vanliga butiker.

All öl och brännvin tillverkas på ett hantverksmässigt och hållbart sätt med inriktning på lokala råvaror. El kommer från sol-, vind- och vattenkraft, och bryggeriet och destilleriet värms med biobränsle. Kapacitet är 100 000 liter öl per år.

"Vi har ingen ambition att bli ett jättestort bryggeri", säger Claes Wenerson som befärar att flera småbryggerier kan tvingas ge upp på grund av de ökade kostnaderna. Gårdsförsåljning och differentierad alkoholskatt skulle betyda mycket.

Spritdrycker: Boom för svensk whisky och gin

Sprit är den näst största och snabbast växande kategorin i den svenska dryckesbranschen. Vid årsskiftet 2022/2023 fanns 120 registrerade tillverkare av destillerade drycker. Det är en ökning med 15 procent jämfört med ett år tidigare och med hela 40 procent sedan 2020.

Sverige har en lång tradition som tillverkare av destillerade drycker. Grunden till branschens två största företag, The Absolut Company som sedan 2008 ingår i Pernod Ricard-koncernen och familjeägda Saturnus, lades för mer än 125 år sedan.

Efter avregleringen av det svenska partihandels- och produktionsmonopolet i mitten av 1990-talet har de fått sällskap av ett stort antal nya tillverkare av destillerade drycker. Numera är det fritt fram att starta tillverkning av destillerade drycker, förutsatt att företagen uppfyller gällande krav och regler.

Det har gjort att produktsortimentet har breddats väsentligt. Historiskt har svensk tillverkning huvudsakligen bestått i brännvin eller vodka, akvavit samt punch. Men numera utmärks svensk sprittillverkning av kreativitet och mångsidighet.

” Utmärkande för den nya generationen svenska spritproducenter är att det handlar om premiumprodukter i mindre volymer, som ofta betingar ett högre pris.

120

antal registrerade
tillverkare av
destillerade drycker
vid årsskiftet
2022/2023.

Förutom vodka, brännvin och akvavit tillverkas gin, whisky, rom, punsch och olika likörer. Intresset att starta tillverkning av destillerade drycker kan tillskrivas det nyväckta intresset för olika drinkblandningar med gin eller vodka.

De 120 företagen finns i 19 av Sveriges 21 län och i 78 av Sverige 290 kommuner. Knappt hälften av företagen finns i Stockholm, Västra Götaland och Skåne. På fjärde plats över län med flest tillverkare kommer Norrbotten. Även Gotland placerar sig på listan med flest tillverkare. Störst är koncentrationen i relation till folkmängd på Gotland och i Norrbotten.

The Absolut Company, med tillverkning i skånska Nöbbelöv och Åhus är störst av de svenska tillverkarna. Absolut Vodka är svensk livsmedelsindustris största exportframgång och 99 procent av tillverkningen exporteras till 140 länder. Verksamheten genererar omkring 2000 helårsarbeten varav 500 direkt anställda. Resterande sysselsätts hos underleverantörer till The Absolut Company.

Saturnus i Malmö, som är ett familjeföretag i femte generationen grundat 1893, tillverkar bland annat olika typer av kryddat brännvin, akvavit, gin och vodka, men är också Sveriges största producent av glögg.

Ett av de första företagen att starta efter avregleringen var Mackmyra Whisky, utanför Gävle och pionjär inom tillverkning av svensk whisky. Bolaget har rönt framgångar internationellt och är sedan 2011 noterat på Stockholmsbörsens First North-lista.

Även whiskyproducenten High Coast Distillery i Bjärträ i Ångermanland har uppmärksammats utomlands, och är sedan april 2022 noterat på Nasdaq First North.

Sammanlagt finns det i dag närmare 20 svenska whisky-tillverkare.

Uppsvinget för svensk whisky har på senare år följts av en ännu kraftigare boom för tillverkning av gin. Antalet svenska ginproducenter närmar sig 50. Det gör gin till den i särklass populäraste bland svenska spritproducenter.

Hernö Gin i Ångermanland, startat 2011, är pionjär inom svensk gin och har också har vunnit flera internationella priser. Bolaget genomförde 2022 en nyemission och aktiespridning till drygt till drygt 1000 personer, med sikte på en framtida börsnotering.

Därutöver finns ett flertal mindre lokala tillverkare av gin såsom Norrtelje Brenneri och Stockholms Bränneri, samt Norrbottens Destilleri, Sveriges nordligaste spritproducent i Töre, Kalix kommun.

Vodka, brännvin och akvavit kommer på tredje plats med 20 producenter.

Flera har också vunnit en rad prestigefulla utmärkelser genom åren. Purity Distillery, som tillverkar gin, vodka och whisky, fick 2020 medalj för världens bästa gin och året före för världens bästa vodka. Spirit of Hven, som tillverkar whisky och vodka har fått utmärkelse för världens bästa whisky gjord på majs och Hernö Old Tom Gin har åtta år i rad utsett som världens bästa. Absolut Vodka har belönats med guld i The World's Spirits Competition.

Framgångarna har gjort att utlandets intresse för svensk sprittillverkning ökat och bidragit till en ökad export och växande besöksverksamhet.

Län med flest spritproducenter	Per 100 000 inv.		Tillverkare
Stockholm	26	1,1	14
Västra Götaland	19	1,1	5
Skåne	13	0,9	5
Norrbotten	12	4,8	3
Västernorrland	6	1,4	3
Göteborg			3
Boden			3
Malmö			3

ska vara: 2,0

Jonas Larsson och Anna Larsson,
Tevsjö Mill & Destilleri

Tevsjö Mill & Destilleri

Det började som ett fritidsprojekt i en lada på gården för elva år sedan. I dag tillverkar Tevsjö Mill & Destilleri utanför Järvsö i Hälsingland ett stort antal spritdrycker på uppdrag av 170 kunder i Sverige och utomlands.

"Det började med att vi gjorde en gin åt ett engelskt företag. Det blev en succé som ledde till fler och fler kunder. Numera står uppdragstillverkningen för 95 procent försäljningen och 40 procent går på export", säger Jonas Larsson som driver Tevsjö Mill & Destilleri tillsammans med hustrun Anna.

Bland kunderna finns bryggerier, ett dataspelsföretag, en handelsträdgård och musikern och artisten Kalle Moreaus m.fl.

"En del kunder beställer bara 500 flaskor medan andra, som Kalle Moreaus köper över 10 000 flaskor av Orsa Fäbodsnaps, som sedan säljs på Systembolaget."

Tevsjö har även sju egna spritdrycker som marknadsförs under eget varumärke och som står för de resterande fem procenten av försäljningen.

Tevsjö Mill & Destilleri består två verksamheter: Kvarnen som är över 200 gammal och drivs av Anna Larsson i sjunde generationen, och destilleriet med numera fem anställda som drivs av Jonas Larsson.

Kombinationen ger stora fördelar. Kvarnen maler både brödsäd och den spannmål som går till destilleringen. Leverantörer är odlare i närområdet. Vattnet hämtas också från närliggande källa.

"Vi kan spåra innehållet ned till den enskilde odlaren och i vilken batch spriten är tillverkad. Många värdesätter att det är närodlat och spårbart".

Tevsjö Destilleri är en av få svenska företag med egen råsprittillverkning. De flesta av de runt 120 svenska sprittillverkarna köper råspriten från externa leverantörer för att sedan skapa drycker, ibland genom ytterligare destillering. Det ger Tevsjö stor handlingsfrihet då man kan tillverka de flesta spritdrycker. I sortimentet finns förutom gin och snaps, även vodka, akvavit, punsch, olika likörer, men även bourbon och maltwhisky samt andra lagrade destillat.

Framtidstron är stark. Två nya delägare har anslutit och sommaren 2023 företagets hittills största investering är klar. 25 miljoner kronor, tre gånger mer än vad man satsat de första tio en, har investerats för att höja kapaciteten och effektivisera energianvändningen.

"Vi tiofaldigar kapaciteten från 100 000 liter 96-procentig sprit till en miljon liter, genom att bygga tre nya kolonner som är sex våningar höga," säger Jonas Larsson, som innan han blev spritfabrikör arbetade som elektriker.

Cider:

Framgångarna väcker framtidshopp

54

antal registrerade
producenter av
cider, glögg och
bjöd vid utgången
av 2022.

Antalet tillverkare av cider har ökat starkt det senaste decenniet, men under 2022 stannade tillväxten av. Vid utgången av året fanns 54 registrerade producenter, vilket var oförändrat jämfört med samma tid 2021. I denna kategori ingår även tillverkare av glögg och mjöd.

Cider började produceras i Sverige redan på 1800-talet och i större skala på 1950-talet. Längre klassificerade cider som en läskedryck med en alkoholhalt på högst 2,25 volymprocent. Starkare cider kallades för fruktvin. Detta ändrades på 1990-talet och sedan dess är cider en beteckning både för starkare och svagare drycker.

Störst är Kopparbergs Bryggeri, som exporterar cider till ett 30-tal länder med Storbritannien som största marknad.

Län med flest cidertillverkare	Antal	Per 100 000 inv.
Stockholm	11	0,5
Skåne	10	0,7
Västra Götaland	6	0,3
Värmland	5	1,8
Västerbotten	4	1,5

Andra större tillverkare med mångårig tradition av tillverkning är Herrljunga Bryggeri, Kivik Musteri och Åbro Bryggeri.

Brännland Iscider i Vännäsby i Västerbotten, Fruktstereo/Veritabel Vin i Malmö, Tosterups Gård i Tomelilla, Pomologik i Åkers Styckebruk samt Kullabygdens Musteri i Mjöhult representerar den nya generationen ciderproducenter med innovativa och högkvalitativa drycker.

Brännland Iscider har beslutat att utöka odlingarna genom att plantera 12 000 nya äppelträd i de fyra nordligaste länen. Investeringen, som finansieras med stöd av EU, innebär att den egna kapaciteten kommer att öka från fyra till 120 ton äpplen per år, vilket motsvarar 25 000 liter cider per år.

Kommuner med flest cidertillverkare	
Malmö	6
Stockholm	5
Simrishamn	2
Göteborg	2
Karlstad	2
Uppsala	2

Vin:

Svensk satsning störst i världen 2022

ändra till 2022

Sverige har en lång tradition för vinodlingen i mitten av 1990-talet. De senaste åren har flera nya vingårdar. Ännu i början av 2021 fanns 64 registrerade tillverkare av vin, varav flertalet som gör vin av druvor, enligt SCB:s företagsregister och föreningen Svenskt Vin. Bara de senaste fem åren har det tillkommit ett 20-tal nya vingårdar. Ett par nordligt belägna producenter tillverkar vin av bär och ett par köper druvor för att tillverka vin.

Vintillverkare finns i dag i 15 av Sveriges 21 län. Mer än hälften av vingårdarna finns i Skåne. Flest finns i fyra kommuner: Ystad, Simrishamn, Höganäs och Helsingborg. Även i Blekinge, Halland, Kalmar, Södermanlands och Västra Götalands län finns vinproducenter.

Flertalet vingårdar är små, mellan en och tio hektar och den samlade svenska arealen för vinodling uppskattas till cirka 100 hektar, vilket ger runt 13–14 000 flaskor per år. De närmaste åren väntas en kraftig ökning av arealen. Två nya vingårdar är på väg att etableras i Skåne och Blekinge.

Entreprenören och sportbilstillverkaren Christian von Koenigsegg med familj står bakom den enskilt största satsningen på svenskt vin och den största i världen 2022, genom att plantera 85 000 vinstockar på 20 hektar i Ängelholm och Båstad kommun. Om sju år väntas de första flaskorna vin vara klara.

Svenska vinmakare har de senaste åren rönt allt större framgångar i internationella vintävlingar vid tävlingar i Spanien, Tyskland, Frankrike och England.

Län med flest vinproducenter	Antal	Per 100 000 inv.
Skåne	35	2,5
Halland	4	1,2
Blekinge	3	1,9
Södermanland	3	1
Västra Götaland	3	0,2

Kommuner med flest vinproducenter	Antal
Ystad	5
Simrishamn	4
Höganäs	4
Helsingborg	3
Karlskrona	3

64

antal registrerade
tillverkare av vin
vid utgången av
2021.

Niclas och Anna Albinsson,
Särtshöga Vingård

Särtshöga Vingård

De första vinstockarna planterade för tio år sedan. Sedan dess har antalet trefaldigats. I dag har Särtshöga Vingård 10 000 stockar ca 3 hektar. Om fem år, 2028, ska gården producera 10 000 flaskor vin.

"Vår vision är att producera världens bästa mousserande vin på druven Solaris", säger Niclas Albinsson som tillsammans med sin fru Anna, driver en av Sveriges nordligaste vingårdar, Särtshöga nära sjön Tåkern, mitt på Östgötaslätten.

Vinet produceras enligt Méthode Traditionelle, där vinet får jäsas och lagras en andra gång på flaskan. För sex år sedan engagerades Pierre-Yves Bournaias från franska Institut Oenologique de Champagne, som konsult för att bistå i uppbyggnaden av produktionen.

"Allt måste göras professionellt eftersom vi konkurrerar på en internationell marknad. Svenskt vin är ofta dyrare än vin från andra länder. Därför måste vi hålla hög internationell klass om det ska gå att sälja. Vi måste också hålla koll på vad som händer i andra länder", säger Niclas Albinsson.

Men Sverige har också fördelar. Mousserande vin görs bäst i kallare klimat. Druvorna ger en friskare fräschör. Vinet kan också lagras längre än vin med lägre syra.

Utmaningen är att vara långsiktigt uthållig. Det tar upp till åtta år från det att den första vinstocken planteras till intäkterna börjar komma. Särtshöga har löst detta genom att erbjuda boende, vinprovningar, restaurang och konferensverksamheter från maj till september.

"Vinodling är ingen quick fix. De pengar vi får in från de andra verksamheterna investerar vi i vinproduktion. De är oerhört viktiga för oss."

Särtshöga Vingård säljer allt sitt vin till restauranger i Linköping och Stockholm. Att sälja genom Systembolaget är inget alternativ. Eftersom volymerna är begränsade blir då komplicerat att gå genom Systembolaget.

Niclas Albinsson hoppas att det ska bli tillåtet med gårdsförsäljning av alkohol.

"Det skulle visserligen innebära att vi måste börja ransonera det vin vi i säljer till restauranger, eftersom vi inte har några planer på att utöka vingården. Men gårdsförsäljning skulle göra upplevelsen vid vinprovningar mycket större och göra kunderna nöjdare. Det skulle också innebära att vi kan anställa fler i företaget som jobbar direkt med vin och att boendedelen och restaurangen kan ta ett steg tillbaka. Vi kan också bli ett företag som tjänar pengar året runt istället för att som nu övervägande på sommarhalvåret", säger Niclas Albinsson

Om rapporten

Dryckesbranschrapporten 2022 är en nulägesbeskrivning av den svenska produktionen av alkoholhaltiga drycker. Rapporten är gjord på uppdrag av svenska dryckesproducenter: Föreningen Svenskt Vin, LRF lokal mat och dryck, Sveriges Producenter av Alkoholdrycker, SPAA och Sveriges Oberoende Bryggerier.

Denna och tidigare rapporter från 2018, 2019, 2020 och 2021 finns som pdf på:

www.spaa.se

www.svensktvin.se

[www.lrf.se/om-lrf/organisation branschavdelningar/lrf-lokal-mat-och-dryck](http://www.lrf.se/om-lrf/organisation-branschavdelningar/lrf-lokal-mat-och-dryck)

www.oberoendebryggerier.se